

29.9.2008

Kasvatus- ja perheneuvonta 2007

Uppfostrings- och familjerådgivning 2007

Yhteenveto

Sari Kauppinen
+358 9 3967 2373

Anne Forss
+358 9 3967 2379

Sähköposti:
etunimi.sukunimi@stakes.fi

Tässä julkaisussa on tietoja kasvatus- ja perheneuvoloiden toiminnasta vuodelta 2007. Tiedot perustuvat kasvatus- ja perheneuvoloille tehtyyn kyselyyn, jossa on selvitetty mm. asiakkaiden ja käyntien määriä, asiakkaaksi hakeutumisen syitä, perheneuvoloiden tekemää työtä ja perheneuvoloiden organisointia. Samanlaiset erillisselvitykset on tehty aiemmin vuosilta 1991, 1997 ja 2002. Näiden erillisselvitysten lisäksi kerätään Tilastokeskuksen Kuntien toimintatilastoon vuosittain kasvatus- ja perheneuvonnan asiakkaiden määrä sekä lasten ja aikuisten osuus asiakkaista.

Kasvatus- ja perheneuvoloita oli vuonna 2007 kaikkiaan 126 ja palvelupisteitä 188. Asiakkaita kävi noin 76 000. Perheitä oli palvelun piirissä yhteensä noin 32 000 ja kasvatus- ja perheneuvolakäyntejä noin 380 000. Sekä perheiden, asiakkaiden että käyntien määrä on vähentynyt muutamalla prosentilla vuodesta 2002.

Suurin osa perheneuvoloista on yhden kunnan ylläpitämiä (102 perheneuvolaa). Kuntayhtymien ylläpitämiä neuvoloita oli 23, niistä tosin 21:ä ylläpiti terveyskeskuksen kuntayhtymä. Erityisesti perheneuvontaa varten olemassa olevat kuntayhtymät ovat lähes hävinneet ja perheneuvoloita ylläpitävät nykyään pääasiassa kuntien sosiaali- ja terveystoimet ja terveyskeskuskuntayhtymät.

Perheneuvolat on integroitu yhä tiukemmin muihin sosiaali- ja terveyspalveluihin. Erillinen kasvatus- ja perheneuvonnan yksikkö on edelleen yleisin toimipaikkatyyppi (41 % perheneuvoloista), mutta niiden osuus on vähentynyt vuodesta 2002. Samalla muut toimipaikkatyypit ovat lisääntyneet. Joka kolmas perheneuvola toimii osana laajempaa toimintayksikköä, joka tarjoaa muitakin palveluja (useimmiten mielenterveys- tai päihdepalveluja tai lasten ja perheiden palveluja). Lähes joka kymmenes perheneuvoloista oli sosiaalitoimistossa ja lähes joka viides terveyskeskuksessa toimiva perheneuvonnan työryhmä.

Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus

Forsknings- och utvecklings-
centralen för social- och
hälsovården

National Research and
Development Centre for Welfare
and Health

Puhelin (09) 39 671
Telefon +358 9 396 71
Phone +358 9 396 71

Telefaksi (09) 3967 2459
Telefax +358 9 3967 2459

www.stakes.fi

ISSN 1459-2355 (Internet)

Kasvatus- ja perheneuvonnan piirissä olevista perheistä 90 % oli lapsiperheitä. Loput ovat muun muassa lapsettomia pareja tai kodin ulkopuolelle sijoitettuja lapsia tai nuoria. Perheneuvoloissa käyneistä henkilöistä 58 % oli aikuisia ja 42 % lapsia.

Kasvatus- ja perheneuvolaan hakeudutaan useimmiten lasten ongelmien takia (54 prosentissa tapauksista). Perheongelmat olivat syynä 21 prosentissa, perheasioiden sovittelu 13 prosentissa, pari-ongelmat 6 prosentissa ja lausuntopyyntö 2 prosentissa tapauksista.

Sammanfattning

Detta statistikmeddelande innehåller uppgifter om uppfostrings- och familjerådgivningsbyråernas verksamhet 2007. Uppgifterna bygger på en enkät till uppfostrings- och familjerådgivningsbyråer. Genom den utreddes bland annat antalet klienter och besök, orsaken till att bli klient, verksamheten vid familjerådgivningsbyråerna och hur familjerådgivningsbyråerna organiserats. Likadana separata utredningar genomfördes åren 1991, 1997 och 2002. Utöver dessa separata utredningar insamlas årligen för Statistikcentralens statistik över kommunernas verksamhet uppgifter om antalet klienter inom uppfostrings- och familjerådgivning samt om andelen vuxna respektive barn av klienterna.

År 2007 var antalet uppfostrings- och familjerådgivningsbyråer 126 och antalet serviceställen 188. Antalet klienter var cirka 76 000, antalet familjer ungefär 32 000 och antalet uppfostrings- och familjerådgivningsbesök cirka 380 000. Både antalet familjer, klienter och besök hade minskat med några procent från 2002.

Största delen av familjerådgivningsbyråerna (102) upprätthölls av en kommun, medan 23 uppfostrings- och familjerådgivningsbyråer upprätthölls av samkommuner. Av dessa var 21 samkommuner för en hälsovårdscentral. Samkommuner som skapats särskilt för familjerådgivning har nästan försvunnit. Nuförtiden upprätthålls familjerådgivningsbyråerna i huvudsak av kommunernas social- och hälsoförvaltning och av samkommuner för en hälsovårdscentral.

Familjerådgivningsbyråer har integrerats allt mer i övrig social- och hälsovård. En separat enhet för rådgivning i uppfostrings- och familjefrågor var fortfarande den vanligaste typen av verksamhetsenhet (41 procent av familjerådgivningsbyråerna), men deras andel hade minskat sedan 2002. Samtidigt hade de övriga typerna av verksamhetsenheter ökat. Var tredje familjerådgivningsbyrå var en del av en större verksamhetsenhet, som också erbjuder andra tjänster (vanligen mentalvårds- eller missbrukartjänster eller tjänster för barn och familjer). Nästan var tionde av familjerådgivningsbyråerna fanns vid en socialbyrå och nästan var femte var en arbetsgrupp för familjerådgivning vid en hälsovårdscentral.

Totalt 90 procent av familjerna var barnfamiljer. De övriga var bland annat barnlösa par eller barn eller unga som placerats utom hemmet. Av klienterna på uppfostrings- och familjerådgivningsbyråerna var 58 procent vuxna och 42 procent barn.

Huvudorsaken till att söka hjälp på uppfostrings- och familjerådgivningsbyråerna var i de flesta fall att barnen hade problem (54 procent av fallen). Familjeproblem var orsaken i 21 procent av fallen, medling i familjefrågor i 13 procent av fallen, parproblem i 6 procent av fallen och en begäran om utlåtande i 2 procent av fallen.

<http://www.stakes.fi/statistik/familjeradgivning>

Kasvatus- ja perheneuvolat 2007

Kasvatus- ja perheneuvoloita oli vuonna 2007 kaikkiaan 126. Perheneuvoloiden määrä on pysynyt suunnilleen samana 1990-luvun alusta lähtien.

Kun mukaan lasketaan myös perheneuvoloiden sijaintikuntansa ulkopuolella ylläpitämät sivuneuvolat ja säännölliset vastaanotot, oli kasvatus- ja perheneuvonnan palvelupisteitä yhteensä 175 kunnassa (N=415).

Neljä viidesosaa perheneuvoloista oli yhden kunnan ylläpitämiä. Kuntayhtymät ylläpitivät reilua pariakymmentä perheneuvolaa. Niitä kuitenkin ylläpitivät lähinnä terveydenhuollon (lähinnä terveyskeskuksen) kuntayhtymät ja vain kahden perheneuvolan ylläpitäjä oli erillinen kasvatus- ja perheneuvonnan kuntayhtymä. Vielä kymmenen vuotta aiemmin (vuonna 1997) perheneuvonnan kuntayhtymiä oli viisi ja ne ylläpitivät 10 perheneuvolaa.

Laajimmillaan perheneuvonnan kuntayhtymiä on ollut 17 ja niihin on kuulunut yli 200 kuntaa. Erityisesti perheneuvontaa varten olemassa olevat kuntayhtymät ovat siis vähitellen hävinneet, ja perheneuvoloita ylläpitävät nykyään pääasiassa kuntien sosiaali- ja terveystoimet ja terveyskeskuskuntayhtymät.

Taulukko 1. Kasvatus- ja perheneuvolat ylläpitäjän mukaan 1997, 2002 ja 2007

Tabell 1. Uppfostrings- och familjerådgivningsbyråer efter huvudman 1997, 2002 och 2007

Ylläpitäjä - Huvudman	Neuvoloiden lkm – Antalet byråer		
	1997	2002	2007
Yksi kunta - Enskild kommun	105	110	102
Kuntayhtymä - Samkommun	21	18	23
siitä perheneuvolan - familjerådgivningens andel därav	10	4	2
Muu sopimus kuntien kesken - Annat avtal mellan kommuner	1	-	1
Yhteensä – Totalt	127	128	126

Perheneuvolat on integroitu yhä tiukemmin muihin sosiaali- ja terveyspalveluihin. Erillinen kasvatus- ja perheneuvonnan yksikkö on edelleen yleisin toimipaikkatyyppi, mutta niiden osuus on vähentynyt kymmenen viime vuoden aikana. Vuonna 2007 oli 41 % perheneuvoloista (51 kpl) tällaisia itsenäisiä toimintayksiköitä, jotka tuottavat pelkästään kasvatus- ja perheneuvontapalveluja.

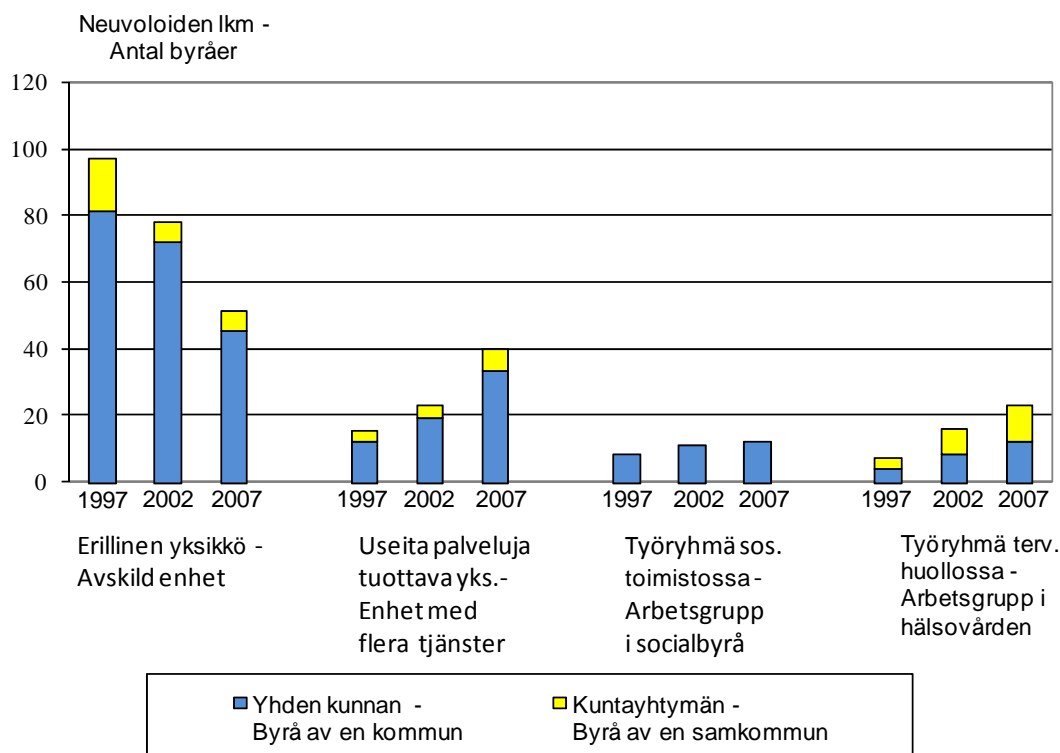
Sen sijaan yhä useampi perheneuvola toimii osana laajempaa toimintayksikköä, joka tarjoaa muitakin palveluja. Perheneuvoloista lähes joka kolmas oli tällainen. Integroinnissa muihin palveluihin on kuitenkin tapahtunut muutos. Vuonna 2002 perheneuvolat oli yhdistetty useimmiten mielenterveys- tai päihdepalvelujen kanssa, kun taas nyt ne ovat yhä useammin osa lasten- ja perheiden palveluja tuottavaa yksikköä.

Joka kymmenes perheneuvola oli sosiaalitoimistossa ja lähes joka viides terveyskeskuksessa toimiva perheneuvonnan työryhmä. Myös sosiaalitoimistossa ja terveyskeskuksissa toimivat työryhmät ovat lisääntyneet kymmenen viime vuoden aikana.

Taulukko 2. Kasvatus- ja perheneuvolat toimipaikan tyypin mukaan 1997, 2002 ja 2007

Tabell 2. Uppfostrings- och familjerådgivningsbyråer efter typ av enhet 1997, 2002 och 2007

Toimipaikan tyyppi - Typ av enhet	Neuvoloiden lkm Antalet byråer 1997	%	Neuvoloiden lkm Antalet byråer 2002	%	Neuvoloiden lkm Antalet byråer 2007	%
Erillinen yksikkö - Avskild enhet	97	76,4	78	60,9	51	40,5
Useita palveluja tuottava yksikkö - Enhet med flera tjänster	15	11,8	23	18,1	40	31,7
Työryhmä sosiaalih. yksikössä - Arbetsgrupp inom socialvården	8	6,2	11	8,6	12	9,5
Työryhmä terveydenh. yksikössä - Arbetsgrupp inom hälsovården	7	5,5	16	12,5	23	18,3
Yhteensä – Totalt	127	100	128	100	126	100

Kuvio 1. Kasvatus- ja perheneuvolat ylläpitäjän ja toimipaikan tyypin mukaan 1997, 2002 ja 2007

Figur 1. Uppfostrings- och familjerådgivningsbyråer efter typ av huvudman och typ av enhet 1997, 2002 och 2007

Henkilöstö

Kyselyyn vastanneissa perheneuvoloissa oli yhteensä 850 virkaa/tointa. Niistä oli 1.12.2007 täytettynä noin 800, tosin joissakin perheneuvoloissa oli töissä enemmän esimerkiksi psykologeja kuin heitä varten oli virkoja. Osalla perheneuvoloista virkoja ei ollut täytetty, mutta ne saattoivat ostaa esimerkiksi psykologin, lääkärin tai puheterapeutin palveluja ulkopuolelta. Ryhmään Muut työntekijät kuuluu muun muassa toimistohenkilökuntaa, konsultoivia lasten psykiatreja tai sairaanhoitajia.

Taulukko 3. Kasvatus- ja perheneuvoloiden henkilöstö 2007

Tabell 3. Personalen i uppfostrings- och familjerådgivningsbyråer 2007

Ammattiryhmä - Yrkesgrupp	Virkojen lkm yht. - Antal tjäns- ter totalt	Niistä täytetty - Därav besatt 1.12.2007	Niistä osa-aikaisia - Därav deltidare
Johtajat - Chefer	20	18	3
Psykologit - Psykologer	340	328	55
Sosiaalityöntekijät - Socialarbetare	259	252	28
Lääkärit - Läkare	61	39	18
Puheterapeutit - Talsterapeuter	38	32	5
Perheneuvo- jat/Perheterapeutit - Familjerådgivare/ familjeterapeuter	18	17	1
Muut - Övriga	114	115	34
Yhteensä - Totalt	850	801	144

Kyselyyn jätti kuitenkin vastaamatta 10 perheneuvolaa. Vuonna 2002 niissä oli nelisenkymmentä työntekijää, joista puolet oli psykologeja ja sosiaalityöntekijöitä. Jos oletetaan, että vastaamatta jättäneissä neuvoloissa olisi ollut suunnilleen saman verran työntekijöitä myös vuonna 2007, olisi perheneuvoloiden työntekijämäärä kasvanut kymmenisen prosenttia vuodesta 2002 vuoteen 2007.

Eniten kasvua on ollut osa-aikaisten toimistotyöntekijöiden ja osa-aikaisten lääkärin määrissä. Se johtuu paljolti siitä, että perheneuvolat ovat entistä useammin osa isompaa yksikköä, jolloin osa niiden työntekijöistä on yhteisiä muiden palvelujen kanssa.

Kasvatus- ja perheneuvoloiden toiminta 2007

Asiakaskunta

Kyselyyn vastanneissa perheneuvoloissa kävi vuoden 2007 aikana 29 292 perhettä ja 68 099 asiakasta. Käyntejä oli yhteensä 359 007.

Kyselyyn jätti kuitenkin kokonaan vastaamatta 10 perheneuvolaa, minkä lisäksi muutama kyselyyn vastannutkin perheneuvola pystyi antamaan vain osan pyydetyistä tiedoista. Kun vastauskato korjataan, voidaan arvioida, että vuoden 2007 kokonaisluvut olisivat oikeasti seuraavat:

- Perheiden yhteismäärä: noin 32 000
- Asiakkaiden yhteismäärä: noin 76 000
- Käyntien yhteismäärä: noin 380 000.

Tämä merkitsee sitä, että sekä perheiden, asiakkaiden että käyntien määrä on vähentynyt muutamalla prosentilla vuodesta 2002. Näin ollen 1990-luvulla tapahtunut kasvu asiakas- ja käyntimäärissä ei ole enää jatkunut 2000-luvulla.

Koska valtaosa perheneuvolakäynneistä liittyy lapsen tai perheen ongelmiin, vaikuttaa asiakasmäärän kehitykseen osaltaan myös lasten ja nuorten määrän muuttuminen. Alle 18-vuotiaiden määrä on vähentynyt vuodesta 1994 lähtien, ja vuonna 2007 heitä oli 19 000 (2 %) vähemmän kuin vuonna 2002. Lapsiperheiden määrä on vähentynyt 11 000:lla (2 %) vuodesta 2002. Suhteessa alle 18-vuotiaaseen väestöön ja lapsiperheiden määrään, kävi perheneuvoloissa suunnilleen saman verran asiakkaita ja perheitä kuin vuonna 2002.

Taulukko 4. Kasvatus- ja perheneuvonta 1991, 1997, 2002 ja 2007

Tabell 4. Uppfostrings- och familjerådgivning 1991, 1997, 2002 och 2007

	1991	1997	2002	2007*	Muutos - Ändring 1991-1997, %	Muutos - Ändring 1997-2002, %	Muutos - Ändring 2002-2007*, %
Perheitä – Familjer	22 504	31 106	33 191	32 000	+ 38 %	+ 7 %	- 4 %
Asiakkaita – Klienter	51 363	71 914	77 949	76 000	+ 40 %	+ 8 %	- 3 %
Käyntejä – Besök	286 218	419 271	402 112	380 000	+ 46 %	+ 4 %	- 5 %

* Vastauskadolla korjattu luku. - Talet har korrigerats med svarsbortfallet.

Perheneuvoloissa käyneistä perheistä 90 % oli lapsiperheitä. Loput ovat lähinnä lapsettomia pareja tai kodin ulkopuolelle sijoitettuja lapsia tai nuoria. Lapsiperheistä kaksi kolmasosaa oli kahden vanhemman perheitä ja kolmasosa yksinhuoltajaperheitä. Kahden vanhemman perheistä kaksi kolmasosaa oli tyyppiä aviopari ja yhteisiä lapsia, joka kymmenes tyyppiä avopari ja yhteisiä lapsia ja viidesosa uusperheitä eli perheitä, joissa kaikki lapset eivät ole vanhempien yhteisiä. Perhejakauma on lähes samanlainen kuin vuonna 2002.

Taulukko 5. Kasvatus- ja perheneuvoloissa vuosien 1997, 2002 ja 2007 aikana käyneet perheet

Tabell 5. Familjer i uppfostrings- och familjerådgivningsbyråer åren 1997, 2002 och 2007

Perhetyyppi – Familjetyp	1997	%	2002	%	2007	%
Aviopari ja lapsia – Äkta makar med barn	12 784	47,9	11 370	41,1	10 276	42,1
Avopari ja lapsia – Sambor med barn	1 847	6,9	2 288	8,3	1 739	7,2
Uusperhe – Ombildad familj	2 681	10,1	3 212	11,6	3 315	13,6
Yksinhuoltaja ja lapsia – Barnfamilj med en förälder	6 930	26,0	8 122	29,3	6 543	26,8
Kodin ulkopuolelle sijoitettu lapsi tai nuori – Barn eller unga som placerats utom hemmet	810	3,0	896	3,2	914	3,7
Muut – Andra	1 623	6,1	1 798	6,5	1 584	6,5
Ei tietoa – Uppgift ej tillgänglig	4 431		5 505		4 891	
Yhteensä – Totalt	31 106		33 191		29 292	

Perheneuvoloissa käyneistä asiakkaista 58 % oli aikuisia ja 42 % lapsia. Suhde on pysynyt lähes samana kymmenen viime vuoden ajan.

Lapsista suurin osa (65 %) oli kouluikäisiä eli 7-15-vuotiaita, 30 % alle kouluikäisiä ja loput kuusi % olivat 16-21-vuotiaita. Kouluikäisten osuus lapsiasiakkaista on kasvanut, kun taas alle kouluikäisten ja 16-21-vuotiaiden osuudet ovat laskeneet vuodesta 2002.

Seuraavassa taulukossa esitetään pelkät prosenttijakaumat, koska neljäsosa perheneuvoloista ei pystynyt antamaan täydellistä tietoa asiakkaiden ikä- ja sukupuolijakaumasta vuodelta 2007. Jakaumat on laskettu niiden perheneuvoloiden tiedoista, jotka nämä tiedot ovat antaneet.

Taulukko 6. Kasvatus- ja perheneuvoloiden asiakkaiden ikä- ja sukupuolijakaumat 1997, 2002 ja 2007
Tabell 6. Klienter i uppfostrings- och familjerådgivningsbyråer efter ålder och kön 1997, 2002 och 2007

Asiakasryhmä – Klientgrupp	% asiakkaista - av klienter 1997	% asiakkaista - av klienter 2002	% asiakkaista - av klienter 2007	Pojat/miehet Pojkar/Män % 1997	Pojat/miehet Pojkar/Män % 2002	Pojat/miehet Pojkar/Män % 2007
Alle 7-v. – Under 7 år	11,7	13,9	12,3	58,7	60,5	59,1
7–15-v. – 7-15 år	24,6	26,0	26,8	61,4	61,0	59,3
16–21-v. – 16-21 år	5,8	3,4	2,4	39,9	36,2	35,8
Vanhemmat – Föräldrar	55,9	54,8	55,6	36,1	34,8	37,5
Muut - Andra	2,0	1,9	2,8	37,1	37,7	44,7
Yhteensä - Totalt	100	100	100	45,2	45,3	46,2

Asiakastyö

Asiakastyö perheneuvoloissa jakaantui eri työmuotojen mukaan siten, että terapiaan käytettiin 43 %, tutkimukseen 40 %, ohjaukseen ja neuvontaan 16 % ja perheasioiden sovitteluun 2 % asiakastyön suoritteista. Terapiakäynnit jakaantuivat siten, että 31 % oli yksilöterapiaa, 26 % perheterapiaa, 9 % ryhmäterapiaa, 9 % puheterapiaa, 8 % pariterapiaa ja 17 % muuta terapiaa.

Verrattuna vuoteen 2002 ei ole tapahtunut suuria muutoksia. Tutkimuksen osuus on hieman pienentynyt ja terapian osuus kasvanut. Sen sijaan ohjauksen ja neuvonnan sekä perheasioiden sovittelun osuudet ovat pysyneet samoina. On kuitenkin otettava huomioon, että kaikki perheneuvolat eivät pystyneet jaottelemaan käyntejä työmuodon mukaan, joten viidesosa käynneistä jäi luokittelematta.

Taulukko 7. Kasvatus- ja perheneuvoloiden asiakastyö työmuodoittain 1997, 2002 ja 2007

Tabell 7. Klientarbetet i uppfostrings- och familjerådgivningsbyråer åren 1997, 2002 och 2007

Työmuoto – Arbetsform	Käynnit Besök 1997	%	Käynnit Besök 2002	%	Käynnit Besök 2007	%
Perheasioiden sovittelu – Förlikningsverksamhet i familjeärenden	12 886	3,2	9 483	2,5	5 443	1,9
Ohjaus- ja neuvonta – Handledning och rådgivning	47 213	11,7	58 106	15,0	44 493	15,5
Tutkimus – Undersökning	172 087	42,7	169 760	44,0	114 178	39,7
Terapia – Terapi	171 238	42,4	148 848	38,5	123 284	42,9
Ei tietoa – Uppgift ej tillgänglig	15 847		15 915		71 609	
Yhteensä – Totalt	419 271		402 112		359 007	

Perheneuvolaan hakeudutaan useimmiten lasten ongelmien takia (54 % tapauksista). Perheongelmat olivat syynä 21 prosentissa, perheasioiden sovittelu 13 prosentissa, pariongelmat 6 prosentissa ja lausuntopyyntö 2 prosentissa tapauksista.

Verrattuna vuoteen 2002 ovat sekä perheiden ongelmat ja perheasioiden sovittelu tulossyynä lisääntyneet, kun taas lasten ongelmien, pariongelmien ja muiden syiden osuus on vähentynyt.

Taulukko 8. Kasvatus- ja perheneuvoloihin asiakkaaksi hakeutumisen pääsyyt 1997, 2002 ja 2007

Tabell 8. Huvudorsaker till att söka hjälp i uppfostrings- och familjerådgivningsbyråer åren 1997, 2002 och 2007

Ilmoittamisen pääsyy – Huvudorsak till att söka hjälp	1997 %	2002 %	2007 %
Perheasioiden sovittelu – Förlikningsverksamhet i familjeärenden	5	3	13
Pariongelmat – Problem i parförhållande	11	8	6
Perheongelmat – Familjeproblem	15	18	21
Lapsen ongelmat – Barns problem	59	62	54
Lausuntopyyntö – Utlåtande	3	3	2
Muu syy – Annan orsak	8	6	3
Yhteensä – Totalt	100	100	100

Perheiden ja lasten ongelmat oli mahdollista vapaaehtoisesti jaotella tarkemmin. Niissä perheneuvoloissa, jotka pystyivät antamaan tarkempaa tietoa, tulossyyt jakautuivat näin:

Perheongelmista kysyttiin tarkemmin näitä syitä:

- akuutti kriisitilanne (neljäsosa perheongelmista)
- alkoholismi/päihteet (pari prosenttia perheongelmista)
- lapsen seksuaalisen hyväksikäytön epäily (pari prosenttia perheongelmista)
- perheväkivalta (vajaa kymmenesosa perheongelmista)
- keskustelut perhe- ja kasvatuskysymyksistä (reilu kolmasosa perheongelmista)
- useita perheongelmia (noin viidesosa perheongelmista)

Lapsen ongelmista kysyttiin tarkemmin näitä syitä:

- herkkyysoireet	(reilut neljäsosa lapsen ongelmista)
- sopeutumisongelmat	(kolmasosa lapsen ongelmista)
- psykosomaattiset oireet	(muutama prosentti lapsen ongelmista)
- puheongelmat	(noin kymmenesosa lapsen ongelmista)
- oppimiseen ja kehitykseen liitt. tutkimukset	(neljäsosa lapsen ongelmista)
- useita lapsen ongelmia	(muutama prosentti lapsen ongelmista)

Muu asiantuntijatyö

Asiakastyön lisäksi perheneuvolat toimivat alan asiantuntijoina kunnassa ja toiminta-alueellaan. Perheneuvolat tekevät yhteistyötä muiden viranomaisten kanssa ja antavat niille asiantuntija-apua kasvatus- ja perheasioissa. Osa yhteistyöneuvotteluista on yleisiä ja osa yksittäistä asiakasta koskevia. Perheneuvolat antavat myös alan koulutusta ja työnohjausta sekä tekevät tiedotus- ja vaikutustoimintaa. Myös tutkimus- ja kehittämisprojektit kuuluvat monen perheneuvolan toimintaan.

Vuoden 2007 aikana perheneuvoloista annettiin noin 7 500 lausuntoa. Neuvotteluihin käytettiin 48 000 ja ulkopuolisille annettuun konsultaatioon ja työnohjaukseen 12 000 aikasuoritetta (1 aikasuorite on 45 - 60 min.). Lausunnonantaja, neuvotteluja ja konsultaatioita oli noin 90 prosentilla perheneuvoloista.

Kaksi kolmasosaa perheneuvoloista ilmoitti, että heidän työntekijänsä on pitänyt vuoden aikana alustuksen (yhteensä niitä pidettiin noin 800 kappaletta). Noin puolet perheneuvoloista kertoi, että heidän työntekijänsä on antanut haastatteluja vuoden aikana (yhteensä noin 150 haastattelua).

Lisäksi lähes puolet perheneuvoloista kertoi järjestäneensä erilaisia tilaisuuksia. Osassa niistä esiteltiin toimintaa ulkopuolisille (avoimet ovet, infotilaisuudet opiskelijoille tai yhteistyökumppaneille jne.). Osassa oli puolestaan kyse verkostoitumisesta muiden viranomaisten tai luottamushenkilöiden kanssa (esimerkiksi osallistumalla työryhmiin). Perheneuvolat järjestivät myös vanhempainiltoja, eroseminareja jne.

Yli puolet perheneuvoloista oli vuoden aikana mukana tutkimus- tai kehittämisprojekteissa. Osa niistä on valtakunnallisia, osa seudullisia ja osa omaa kuntaa koskevia. Projektien aiheina olivat esimerkiksi palvelumallien ja työmuotojen kehittäminen yhdessä muiden palvelusektorien kanssa (esimerkiksi lasten ja perheiden palvelujen tai päihde- ja mielenterveyspalvelujen kanssa). Myös oppilashuollon kehittämistä ja oppimisvaikeuksiin liittyvää kehittämistyötä on meneillään. Erittäin paljon oli lähisuhdeväkivallan ja lasten seksuaalisen hyväksikäytön ehkäisyyn liittyviä projekteja. Myös tietojärjestelmien ja tuotteistuksen kehittämistä tehdään useissa perheneuvoloissa.

Asiantuntijatyön osalta ei muutosta vuoteen 2002 voi luotettavasti arvioida, sillä 10 perheneuvolan tiedot puuttuvat.

Kasvatus- ja perheneuvonta kunnittain

Kunta voi järjestää kasvatus- ja perheneuvonnan tuottamalla palvelut itse tai yhdessä muiden kuntien kanssa, tai se voi ostaa palvelut muilta kunnallisilta tai yksityisiltä palveluntuottajilta. Tilastokeskuksen Kuntien talous- ja toimintatilastosta saadaan kunnittain kasvatus- ja perheneuvonnan asiakkaat yhteensä, mutta ei enää tarkempaa tietoa järjestämistavasta.

Järjestämistavoista saadaan kuitenkin tietoa yhdistämällä tämän perheneuvoloille tehdyn kyselyn tulokset ja Tilastokeskuksen Kuntien toimintatilaston tiedot. Noin neljäsosa kunnista omistaa oman perheneuvolan, samoin neljäsosa kuuluu perheneuvolaa ylläpitävään kuntayhtymään. Yleisin järjestämistapa on kuitenkin palvelujen ostaminen kunnallisilta perheneuvoloilta (kolmasosa kunnista). Nelisenkymmentä kuntaa ei lainkaan järjestä perheneuvolapalveluja.

Taulukko 9. Kasvatus- ja perheneuvolapalvelujen järjestäminen kunnittain 2007

Tabell 9. Tillhandahållande av uppfostrings- och familjerådgivning efter kommun 2007

	Kuntia yhteensä – Antal kommuner totalt	%
Omistaa oman perheneuvolan - Har egen familjerådgivningsbyrå	90	22
Kuuluu kuntayhtymään - Hör till en samkommun	91	22
Ostaa palveluja kunnallisilta perheneuvoloilta - Köper tjänster av kommunala familjerådgivningsbyråer	144	35
Järjestää palvelut muuten - Tillhandahåller servicen på annat sätt	48	12
Ei järjestä palveluja lainkaan - Tillhandahåller inte sådan service	42	10
Kuntia yhteensä – Antal kommuner totalt	415	100

Kun Tilastokeskuksen Kuntien toimintatilastosta saatava kokonaisasiakasmäärä suhteutetaan kunnan 0-17-vuotiaaseen väestöön, vaihtelee kasvatus- ja perheneuvontapalvelujen käyttö selvästi kunnittain. Suurimmillaan asiakkaiden määrä vastasi vuonna 2007 reilua 20 prosenttia kunnan alle 18-vuotiaasta väestöstä. Mediaani oli 6 % eli puolella kunnista asiakasmäärä vastasi vähintään sitä alle 18-vuotiaasta väestöstä. Verrattuna vuoteen 2002 on asiakasmäärä kasvanut tai pysynyt samana kahdella kolmasosalla kunnista.

Jonotusajat

Varsinaisen tilasto-osan lisäksi perheneuvoloilta kysyttiin vapaaehtoisia avoimia kysymyksiä jonotusajoista sekä viiden viime vuoden aikana (2002-2007) perheneuvoloiden toiminnassa tapahtuneista muutoksista.

Lähes kaikki kyselyyn vastanneet perheneuvolat pystyivät antamaan tiedon tai ainakin arvion keskimääräisestä jonotusajasta (tieto saatiin 101 neuvolalta). Keskimääräinen jonotusaika ei tosin kerro koko totuutta, sillä jonotusaika vaihteli paljon esimerkiksi kiireellisyyden, työmuodon tai ammattiryhmän mukaan. Esimerkiksi sosiaalityöntekijälle saattoi päästä alle viikossa, mutta puheterapeutille vasta kuukausien päästä.

Neljäsosa perheneuvoloista kertoi keskimääräiseksi jonotusajaksi alle kuukauden, noin puolet 1-2 kuukautta, ja joka kymmenes 2-3 kuukautta. Kuudella perheneuvolalla jonotusaika oli alle viikon ja seitsemällä perheneuvolalla yli 3 kuukautta. Joillakin perheneuvoloilla jonoja ei käytännössä ole ollenkaan.

Jonotusaika lasketaan alkaen joko yhteydenotosta, ilmoittautumisesta tai lähetteen päivämäärästä, päättyen joko ensimmäiseen tapaamiskertaan tai ensimmäiseen tarjottuun aikaan. Vain alle kymmenellä perheneuvolalla tieto perustuu asiakastietojärjestelmään. Useimmilla on erillinen jonoseuranta, joko jonokansio tai excel-taulukko. Jonotusaikoja ja jonossa olevien tilannetta seurataan monessa perheneuvolassa viikkopalavereissa ja vain muutama kertoi, että niitä raportoidaan esimerkiksi sosiaalilautakunnalle. Noin viidesosa perheneuvoloista ei seuraa jonotilannetta lainkaan.

Kun perheneuvoloilta kysyttiin, pääsikö asiakas paremmin vai huonommin palvelun piiriin kuin aiempina vuosina, vastaukset jakautuivat tasan kolmeen luokkaan: kolmasosalla palvelun piiriin pääsi paremmin, kolmasosalla huonommin ja kolmasosalla tilanne oli pysynyt samana.

Yleisimmät syyt jonotusaikojen huononemiselle olivat:

- asiakkuudet vaikeutuneet ja hoitoajat pidentyneet
- henkilöstö on vähentynyt (yleisin syy on se, että virkoihin ei ole ollut hakijoita)
- muissa palveluissa tapahtuneet muutokset ovat lisänneet painetta perheneuvolassa
- asiakasmäärät ovat lisääntyneet, mutta henkilöstöä ei ole lisätty

Parantuneiden jonojen taustalla ovat olleet pääasiassa nämä syyt:

- henkilöstöä on lisätty
- työkäytäntöjä on kehitetty ja organisointia muutettu

Muutokset perheneuvoloiden toiminnassa (tulossa myöhemmin)

Aineiston keruu

Tiedot perustuvat kasvatus- ja perheneuvoloille tehtyyn kyselyyn, jossa on selvitetty mm.

- perheneuvoloissa käyneiden asiakkaiden ja perheiden määrää
- asiakkaiden ikä- ja sukupuolijakaumaa ja perhetyyppejä
- asiakkaaksi hakeutumisen syitä
- käyntien määrää vuoden aikana ja niiden jakautumista tutkimukseen, ohjaukseen ja terapiaan
- perheneuvoloiden organisointia ja henkilökuntaa

Selvityksessä käytetyn tiedonkeruulomakkeen voi tulostaa internetistä osoitteesta:

<http://www.stakes.fi/tilastot/tilastotiedotteet/lomakkeet/Kapene.pdf>

Tilastointilomakkeet lähetettiin perheneuvoloille lokakuussa 2006 eli ennen tilastovuoden alkua.

Lomakkeet lähetettiin Stakesin osoiterekisterissä olleille perheneuvoloille.

Mukaan otettiin vain kunnalliset yksiköt. Yksityiset palveluntuottajat osallistuvat kasvatus- ja perheneuvontaan myymällä kunnille lähinnä psykologin palveluja. Poikkeuksena on Ahvenanmaa, jossa kasvatus- ja perheneuvonta on järjestön toimintaa.

Aineiston kattavuus

Tiedot saatiin 116 perheneuvolalta (N=126) eli kymmenen perheneuvolaa puuttuu aineistosta. Lisäksi muutamalta perheneuvolalta puuttui joko asiakkaiden, käyntien tai perheiden yhteismäärä. Monilla perheneuvoloilla oli ongelmia asiakkaiden ikä- ja sukupuolijakauman tai perheiden ja käyntien luokittelun saamisessa: 18 perheneuvolaa ei pystynyt erittelemään asiakkaita ikäryhmittäin tai sukupuolittain, 12 ei pystynyt erittelemään perheitä perhetyypeittäin ja 30 ei pystynyt erittelemään käyntejä toimintamuodoittain.

Puuttuvia tietoja selittää se, että kaikkien perheneuvoloiden tilastointijärjestelmistä ei saanut kysyttyjä tietoja. Erityisesti tämä koskee monia terveyskeskusten yhteydessä olevia perheneuvoloita, joilla on käytössä terveydenhuollon asiakas- ja tilastointiohjelma. Ikä- ja sukupuolijakauman suurta puuttumista selittää puolestaan pääasiassa se, että joihinkin tilastointiohjelmiin tallennetaan vain viitehenkilön tarkat tiedot. Tietojen saamisessa oli ongelmia myös sellaisilla toimipaikoilla, joissa kasvatus- ja perheneuvola on yhdistettynä muiden palvelujen, esimerkiksi lasten ja perheiden palveluiden kanssa. Näiden toimipaikkojen oli vaikea saada tilastoistaan eriteltyä kasvatus- ja perheneuvonnan asiakkaiden tiedot. Monessa perheneuvolassa organisaation muuttuminen ja uusien tietojärjestelmien käyttöönotto on vaikeuttanut tilastotietojen saamista.

Tilastokeskuksen Kuntien toimintatilaston ennakkotietojen mukaan kunnat järjestivät vuonna 2007 palveluja noin 75 000 asiakkaalle, kun tämän selvityksen mukaan asiakkaita oli noin 76 000. Luvut eivät ole täysin vertailukelpoisia, mutta antaa viitettä siitä, että saadut tulokset ovat suhteellisen kattavia.

Käsitteet ja määritelmät

Kasvatus- ja perheneuvonnalla tarkoitetaan asiantuntija-apun antamista kasvatus- ja perheasioissa sekä lapsen myönteistä kehitystä edistävää sosiaalista, psykologista ja lääketieteellistä tutkimusta ja hoitoa.

Kasvatus- ja perheneuvonnan tehtävänä on tukea ja edistää lasten ja perheiden myönteistä kehitystä järjestämällä:

- 1) ohjausta, neuvontaa ja muuta asiantuntija-apua ihmissuhteisiin, perhe-elämään ja lasten kasvatukseen liittyvissä kysymyksissä sekä
 - 2) tutkimusta ja hoitoa lasten kasvatukseen ja perhe-elämään liittyvissä kysymyksissä.
- (Sosiaalihuoltolaki (17.9.1982 / 710) 19 § ja -asetus (29.6.1983 / 602) 8 §)

Perheneuvonnan tavoitteena on luoda edellytykset lasten turvallisille kasvuoloille, lisätä perheiden ja perheenjäsenten toimintakykyä ja psykososiaalista hyvinvointia sekä poistaa niitä haittaavia esteitä. Tässä tarkoituksessa pyritään edistämään parisuhteen sekä vanhempien ja lapsen välisen suhteen toimivuutta, perheenjäsenten roolien joustavuutta sekä molempien puolisoitten tasa-arvoista mahdollisuutta osallistua perhe-elämään ja lasten kasvatukseen.

Kasvatus- ja perheneuvonta on sosiaalihuoltolain mukainen sosiaalipalvelu, mutta sillä on liittymiä myös lastensuojelulakiin ja mielenterveyslakiin, sillä useat kasvatus- ja perheneuvolat tarjoavat myös perhe- ja yksilökohtaista lastensuojelua ja mielenterveyspalveluja. Kasvatus- ja perheneuvonnan keskeinen anti on ennaltaehkäisyssä ja avohoidon toteuttamisessa.

Kasvatus- ja perheneuvonnan toimintayksiköiden päätehtäviä ovat:

- 1) Asiakastyö (ennaltaehkäisevä asiakastyö sekä lapsen kehitykseen ja kasvatukseen, puolisoitten välisiin ongelmiin tai perheen rakenne- ja toimintahäiriöihin liittyvät tutkimukset sekä yksilö-, pari-, ryhmä-, perhe-, verkosto- ja lyhytterapiat).
- 2) Yhteistyö ja asiantuntija-apun antaminen kasvatus- ja perheasioissa (neuvottelut, lausunnot sekä konsultaatio ja työnohjaus muille lasten ja perheiden kanssa työskenteleville).
- 3) Perheneuvonnan alueen tiedotus- ja vaikutustoiminta sekä alan täydennys- ja erikoistumiskoulutuksen antaminen muulle sosiaalitoimelle ja tehtävään erikoistuville.
- 4) Tutkimus- ja kehittämistoiminta (kokeilut, tutkimukset ja projektit).

Näiden päätehtävien lisäksi yksiköille on kunnan sosiaalitoimen keskinäisessä työnjaossa usein annettu kokonaisvastuu tai osallistuminen perheasioiden sovitteluun, tehtäviä koulun psykososiaalisen oppilashuollon toteuttamisessa sekä usein myös lasten huoltoon ja tapaamisoikeuteen liittyvien selvitysten tekemistä.

Asiakkaat vuoden aikana tarkoittaa perheneuvolassa vuoden aikana käyneiden perheenjäsenten määrää.

Käynniksi on laskettu asiakkaan tapaaminen sekä perheneuvolassa että muualla. **1 käynti = 45–60 min. / henkilö** (esimerkiksi 5 hengen perhe tunnin käynnillä = 5 käyntiä). Käyntien luokittelu tehdään sen mukaan, millaista hoitoa käynti toteuttaa.

Perheeksi lasketaan yhdessä asuvat henkilöt. **Uusperheessä** on vähintään yksi lapsi, joka ei ole puolisoiden yhteinen. **Muihin perheisiin** on laskettu lapsettomat avio- ja avoparit, itsenäiset nuoret (18 vuotta täyttäneet) ja muut perhesuhteet.

Liitetaulukko – Bilagetabell

Kasvatus- ja perheneuvonta 2007 lääneittäin ja maakunnittain –
Uppfostrings- och familjerådgivning 2007 länsvis och landskapsvis

Liitetaulukossa käytetyt symbolit – Symboler i bilagetabellen

(-) Ei ilmoitettuja tapauksia – Värdet noll

Liitetaulukko 1. Kasvatus- ja perheneuvonta lääneittäin ja maakunnittain 2007 1)

Bilagetabell 1. Uppfostrings- och familjerådgivning länsvis och landskapsvis 2007 1)

Lääni ja maakunta - Län och landskap	Neuvoloita	Palvelupisteitä 2)	Perheitä	Asiakkaita	/ 1000	Käyntejä	Muutos - Förändring 2002-2007, %			Neuvoloita, jotka eivät vastanneet Rådgivningsbyråer som inte svarade
	Antal byråer	Antal service-ställen 2)	Antal familjer	Antal klienter	alle 18-v. - under 18 år	Antal besök	Perheet - Familjer	Asiakkaat - Klienter	Käynnit - Besök	
Koko maa - Hela landet 3)	126	188	32 000	76 000	69	380 000	-4	-3	-5	
Etelä-Suomen lääni - Södra Finlands län	38	47	10 572	27 715	62	158 331	-5	0	-5	-
Uusimaa - Nyland	25	26	6 889	17 766	61	103 270	4	10	-4	
Itä-Uusimaa - Östra Nyland	1	3	159	284	13	2 377	45	46	110	
Kanta-Häme - Egentliga Tavastland	3	3	676	2 224	62	10 497	-36	-10	-25	
Päijät-Häme - Päijänne Tavastland	2	7	1 185	2 923	74	15 919	-18	-24	-6	
Kymenlaakso - Kymmenedalen	5	6	1 297	3 459	100	18 911	-8	-5	-4	
Etelä-Karjala - Södra Karelen	2	2	366	1 059	43	7 357	-25	-20	-6	
Länsi-Suomen lääni - Västra Finlands län	47	81	10 950	24 572	64	135 178	-20	-23	1	4
Varsinais-Suomi - Egentliga Finland	9	13	2 555	6 001	66	31 216	-20	-40	26	1
Satakunta	5	5	1 489	1 171	26	25 458	-5	-71	7	
Pirkanmaa - Birkaland	12	16	2 397	6 233	65	29 610	-40	-14	-17	2
Keski-Suomi - Mellersta Finland	6	16	1 684	4 169	75	20 831	-22	-11	-18	
Etelä-Pohjanmaa - Södra Österbotten	10	23	1 890	3 791	91	20 358	17	2	32	
Pohjanmaa - Österbotten	2	2	524	965	26	5 024	5	4	26	
Keski-Pohjanmaa - Mellersta Österbotten	3	6	411	2 242	137	2 681	-36	58	-35	1
Itä-Suomen lääni - Östra Finlands län	20	27	3 336	6 503	59	35 965	-3	-18	-29	3
Etelä-Savo - Södra Savolax	2	2	496	583	20	5 609	-10	-53	4	
Pohjois-Savo - Norra Savolax	10	16	1 575	2 322	47	12 209	-21	-51	-62	3
Pohjois-Karjala - Norra Karelen	8	9	1 265	3 598	111	18 147	43	86	40	
Oulun lääni - Uleåborgs län	13	24	3 392	7 195	64	20 202	5	5	-41	1
Pohjois-Pohjanmaa - Norra Österbotten	12	16	2 574	5 472	57	12 838	24	29	-40	1
Kainuu - Kajanaland	1	8	818	1 723	106	7 364	-29	-34	-44	
Lapin lääni - Lapplands län	8	9	1 042	2 114	57	9 331	-38	-40	-44	2
Lappi - Lappland	8	9	1 042	2 114	57	9 331	-38	-40	-44	2
Ahvenanmaan maakunta - Åland	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

1) Perheneuvoloiden sijainnin mukaan - Enligt belägenhet av familjerådgivningsbyråer.

2) Pää- ja sivuneuvolat sekä muissa kunnissa pidettävät säännölliset vastaanotot yhteensä. -

Rådgivningsbyråer och sidomottagningar samt regelbundna mottagningar som hålls i andra kommuner totalt.

3) Vastauskadolla korjattu luku. - Tal korrigerat med svarsbortfallet.